

Paikallinen Toiminta Romanian Osallistamiseksi

LERI-hanke

Yhteisökohtainen tiivistelmä

Jyväskylä, Suomi

Tämä yhteisökohtainen tiivistelmä on osa EU:n perusoikeusviraston hanketta nimeltä **Local Engagement for Roma Inclusion** (LERI) (paikallinen toiminta romanien osallistamiseksi). LERI on laatupainotteinen toimintatutkimushanke, joka kuuluu [perusoikeusviraston monivuotiseen romanitutkimusohjelmaan](#). Se laadittiin vastaukseksi [Euroopan Komission](#) tiedonantoon aiheesta "[EU:n puitekehys vuoteen 2020 ulottuville romanien kansallisille integrointistrategioille](#)". LERI on laatupainotteinen tutkimushanke, joka kerää paikallisviranomaiset, romaniyhteisöt ja näiden naapurit yhteen tarkastelemaan paikallistahonjen osallistumista romanien integroimiseen tähtääviin toimintamuotoihin tarkoituksena selvittää, mitkä kyseisten ohjelmien komponentit ovat toimivia, mitkä eivät ja miksi niin on. Hankkeen tavoitteena on helpottaa kaikkien paikallisten sidosryhmien, myös romanien, panosta yhteisiin toimiin romanien osallistamiseksi. Prosessin mittaan kertyneet kokemukset ja saatu oppi ovat avuksi kehitettäessä romanien integraatioon tähtäävien toimintalinjojen rakennetta, toteutusta ja seuranta paikkalistasolla.

LERI on ensimmäinen EU:n perusoikeusviraston hanke, jossa kokeillaan osallistuvan toimintatutkimuksen menetelmiä. Kartoittamalla paikallistason integraatiotoimien keskeiset menestys- ja riskitekijät hanke edistää menestyksekkäiden integraatio-ohjelmien suunnittelemista tulevaisuudessa. Lisäksi aktivoitumisen sujuvoittaminen paikkalistasolla antaa kaikkille osapuolille mahdollisuuden parantaa valmiuksiaan osallistua paikallishallinnon ja kansalaisyhteiskunnan yhdenvertaisina kumppaneina ja edistää yhteistä käsitystä siitä, mihin toimenpiteisiin on tarpeen ryhtyä ja miten niiden täytäntöönpanoa kyetään seuraamaan. Hanketta toteutetaan 21 paikkakunnalla 11 EU:n jäsenvaltiossa (Bulgaria, Espanja, Italia, Kreikka, Ranska, Romania, Slovakia, Suomi, Tšekin tasavalta, Unkari ja Yhdistynyt kuningaskunta).

HANKEPAIKKAKUNNAT

Pavlikeni,	Bulgaria
Stara Zagora,	Bulgaria
Brno,	Tšekin tasavalta
Sokolov,	Tšekin tasavalta
Helsinki,	Suomi
Jyväskylä,	Suomi
Lille,	Ranska
Strasbourg,	Ranska
Aghía Varvára,	Kreikka
Mégara,	Kreikka
Besence,	Unkari
Mátraverebély,	Unkari
Mantova,	Italia
Bologna,	Italia
Aiud,	Romania
Cluj-Napoca,	Romania
Hrabušice,	Slovakia
Rakytník,	Slovakia
Córdoba,	Espanja
Madrid,	Espanja
Medway,	Yhdistynyt kuningaskunta

Jyväskylä, Suomi

Maakatsaus

Suomessa on noin 5 000 000 asukasta. Romaneja on 10 000 (lisäksi Ruotsissa n. 3 000 Suomen romanina)¹. Vaikka romanit asuvat hajallaan ympäri Suomea, suunnilleen puolet heistä asuu Etelä-Suomessa. Muutamia satoja romaneja on muuttanut Suomeen entisen Neuvostoliiton alueelta. Viime vuosina Itä-Euroopan, varsinkin Bulgarian ja Romanian, romaneja on muuttanut etenkin pääkaupunkiseudulle. Suomen kattava sosiaali- ja terveyspalvelujen malli on edesauttanut kansallisten vähemmistöjen tasa-arvon tukemista. Suomen romanit kohtaavat kuitenkin yhä ongelmia asunnon saannissa, työllistymisessä, koulutuksessa ja julkisten palvelujen hyödyntämisessä².

Suomessa sosiaali- ja terveysministeriöllä on kokonaisvastuu väestön terveydestä ja hyvinvoinnista. Romaniasiaain neuvottelukunta on toiminut vuodesta 1956 sosiaali- ja terveysministeriön puitteissa. Neuvottelukunta toimii asiantuntijaelimenä ja yhteistyöfoorumina romanien ja julkishallinnon välillä romanien tasa-arvoisen yhteiskunnallisen osallistumisen, elinolojen ja

sosioekonomisen aseman parantamiseksi sekä romanikulttuurin edistämiseksi³. Lisäksi vuonna 1996 perustettiin neljä alueellista romaniasiaain neuvottelukuntaa, jotka toimivat Etelä-, Lounais-, Itä- ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen alaisuudessa. Alueelliset neuvottelukunnat toimivat yhteistyöfoorumina romanien ja paikallis- ja aluehallinnon välillä romanien tasa-arvoisen yhteiskunnallisten ja elinolojen parantamiseksi ja romanien osallistamiseksi päätöksenteossa⁴.

Lukuisat romanijärjestöt ja -ryhmät ovat aktiivisia valtakunnallisella ja paikallistasolla. Ne toimivat eri aloilla edistääkseen romanien osallistamista suomalaiseen yhteiskuntaan. Ne tarjoavat mm. sosiaali-, kulttuuri-, työllisyys-, nuoriso-, hengellisiä ja vapaa-ajan aktiviteettejä. Ne myös edistävät romanikieltä ja -kulttuuria julkaisutoiminnan kautta⁵. Suomen romanijärjestöjen yleinen poliittinen vaikutusvalta on kuitenkin vielä varhaisessa kehitysvaiheessa. Tärkeänä tavoitteena onkin yhä romanien kansalaisyhteiskunnan tukeminen ja vahvistaminen, jotta sillä olisi vieläkin voimakkaampi rooli romanien osallistamisen tukemisessa. Suomen ensimmäinen romanipoliittinen ohjelma (2010–2017) hyväksyttiin vuonna

¹ Suomi, Sosiaali- ja terveysministeriö (2004), *Suomen romanit- Finitiko romaseele*, Helsinki, Sosiaali- ja terveysministeriö, osoitteessa: www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126204/suomen_romanit.pdf?sequence=1.

² Suomi, Vähemmistövaltuutettu (2014), *Erilaisena arjessa. Selvitys romanien syrjintäkokemuksista*, Helsinki, Vähemmistövaltuutettu, osoitteessa: www.syriinta.fi/documents/10181/10850/52878_romaniselvitys_verkkoon+%281%29.pdf/584516fc-d3a7-4f88-8ecc-c8b2271ebf41;

Viljanen, A., Hagert, T. and Blomerus, S. (2010) 'Tasa-arvon tarha: romanit suomalaisessa terveydenhuollossa' in: Antti P. and Matti O. H. (eds.), *Kulttuurit ja lääketiede*, Helsinki, Duodecim.

³ Suomi, Sosiaali- ja terveysministeriö (2009), *Suomen romanipoliittinen ohjelma-*

Työryhmän esitys, Helsinki, Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:48, osoitteessa:

www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112356/URN%3aNBN%3afi-fe201504225296.pdf?sequence=1.

⁴ *Ibid*.

⁵ Suomi, Sosiaali- ja terveysministeriö (2014), 'Steering and Monitoring of the Implementation of the National Policy on Roma Working group report' in: *Reports and Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health*, Helsinki, Sosiaali- ja terveysministeriö, teoksessa: www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116174/URN%3AISBN%3A978-952-00-3487-0.pdf?sequence=1.

2009 romanien tasa-arvon ja osallistamisen laajamittaiseksi edistämiseksi. Toimintalinjan keskeisenä elementtinä ja sen yleisenä tavoitteena on romanien itsensä osallistuminen. Romaniasian neuvottelukunta tukee kansallisen romanipolitiikan toteuttamista merkittävällä tavalla.

Taustatietoa

Jyväskylä sijaitsee Keski-Suomessa. Jyväskylässä on 135 000 asukasta, joten se on maan seitsemänneksi suurin kaupunki. Sen väestönkasvu kuuluu Suomen voimakkaimpiin.

Jyväskylän kaupungintalo

Jyväskylässä arvioidaan olevan 300 romania (lähiympäristö mukaan lukien 500). Keski-Suomessa asuu noin 700 romania.⁶ Romaneja muutti Jyväskylään jo 1700-luvulla. Nykyisin romanit asuvat Jyväskylässä hajallaan. Vaikka suurin osa romaneista on nykyään työttöminä tai eläkkeellä ja saanut sosiaalitukea, kuitenkin yhä suurempi osa romaneja hakeutuu koulutukseen ja työelämään. Lainsäädäntösyistä tilastoja ei ole, mutta

⁶ Jyväskylän kaupungin sisäisiin tarkoituksiin tekemät arviot Romanien lukumäärästä.

⁷ Jyväskylän kaupungin edustaja, Jyväskylä, haastattelu 17.02.2014.

⁸ Järjestöaktivisti, Jyväskylä, haastattelu 17.2.2014.

⁹ Jyväskylän kaupungin edustaja, Jyväskylä, haastattelu 17.02.2014.

¹⁰ Jyväskylän kaupungin (2006) *Monikulttuurisuusohjelma*, osoitteessa:

romanien työllisyystilannetta on arvioitu romaniprojektien tarpeisiin. Kaikki romanilapset osallistuvat esikouluun ja suorittavat peruskoulun loppuun.⁷ Useimmat romaninaiset pukeutuvat perinteisiin romaniasuihin, mikä aiheuttaa muussa väestössä ennakkoluuloja.

Suuri osa romanien iäkkäistä ja vaikutusvaltaisista avainhenkilöistä on jo poissa, mutta eräitä avainhenkilöitä työskentelee kaupungin palveluksessa tai romaniprojekteissa. Eräät romanit ovat vaikutusvaltaisia hengellisissä piireissä.⁸ Romanitaustainen kaupungin palkkaama kouluavustaja tukee romanilasten perusopetusta ja kodin ja koulun yhteistyötä sekä toimii tärkeänä kulttuurivälittäjänä.⁹

Jyväskylässä on valtavirtaistetut vähemmistöjen integraatiostrategiat.¹⁰ Romaneilla on ollut keskeinen rooli strategisen suunnittelun toteuttamisessa ja arvioinnissa. Jyväskylässä on ollut romanityöryhmä vuodesta 2003.¹¹

Kokous Jyväskylässä

Romanien integraatiohankkeita on toteutettu Jyväskylässä 2000-luvun alusta. Hankkeita hallinnoivat Jyväskylän koulutuskuntayhtymä,

www.jyvaskylanseutu.fi/files/monikulttuurisuusohjelma_0701xx.pdf.

¹¹ Jyväskylän kaupungin edustaja, Jyväskylä, haastattelu 17.02.2014.

Anttonen, R. (2009) *"Manne takaraivossa": ennakkoluulot ja syrjintä suomalaisten romaniryttäjien kokemana: fenomenografinen tutkimus*, osoitteessa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/20069>.

kansalaisjärjestöjen Keski-Suomen yhteisöjen tuki ja Osaamiskeskus KOSKE. Jyväskylän kaupunki on myös osallistunut Opetushallituksen hankkeisiin romanilasten koulutuksen tukemiseksi.

LERI:n tavoitteet ja painopistealat

Eriarvoisuus näkyy edelleen yhteiskunnan eri toiminnoissa, ja ennakkoluulot ilmenevät sosiaalisissa suhteissa; esimerkiksi kaupoissa vartijat usein seuraavat romaneja. Romaneilla on myös vaikeuksia käyttää julkisia palveluja.¹² Pitkät jonot kaupungin asuntoihin aiheuttavat ongelmia. Monet romanit eivät osaa hyödyntää julkisen tai kolmannen sektorin palveluja.¹³

Jyväskylän suunnitelmaa

LERI toimii Jyväskylässä yhteistyössä Jyväskylän kaupungin, Sosiaalialan osaamiskeskus KOSKE:n ja romanitoimijoiden kanssa. Tavoitteena on rakentaa pitkä-aikaista kehittämistyötä romaniasioissa yhteistuumin KOSKE:n kanssa. LERI tukeekin KOSKE:n kehittämistä romaneihin erikoistuneeksi osaamiskeskukseksi. Osaamiskeskus parantaa romanien tasa-arvoa ja osallistumismahdollisuuksia. Se tulee vaikuttamaan syrjinnän ehkäisyyn ja antamaan panoksensa kansallisen romanipolitiikan toteuttamiseen. Tavoitteena on lisäksi ammattitaidon vahvistaminen sosiaalityössä sekä tuen tarjoaminen romanikysymyksissä eri ammattiryhmille, esimerkkinä

perhetyöntekijöille kohdennettu informaatio romanikulttuurista.

Tarvekartoituksen toimenpiteet ja toimijat

Jyväskylän kaupunki tulee olemaan keskeinen toimija LERI-hankeen tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoiminnassa. Se on osallistunut jokaisen tähänastisen romanien integraatiohankkeen suunnitteluun ja toteutukseen. Se on hallinnoinut Romanit työelämään ja Romanit liikkeelle 1, 2 ja 3 -hankkeita ja huolehtinut niiden seurannasta. Jyväskylä on myös osallistunut Opetushallituksen perusopetuksen tukihankkeeseen sekä Siltana huomiseen -hankkeeseen.¹⁴

Muita toimijoita ovat sosiaalialan osaamiskeskus KOSKE ja paikalliset romanitoimijat. Pohjois-Suomessa on vastaava osaamiskeskus, joka tukee suomenkielisiä romaneja, ja Keski- ja Etelä-Suomessa sijaitseva osaamiskeskus tukee ruotsinkielisiä yhteisöjä. Keski-Suomessa työskentelyssä keskitytään sosiaali- ja terveyspalvelujen osaamistason parantamiseen, ja sosiaalisten taitotiedon kohentamiseen yhdistämällä sosiaalipalvelut, tutkimus ja koulutus.

Paikallinen romanityöryhmän on myös keskeinen toimija tarpeiden arvioinnissa. Siinä on useiden alojen, kuten sosiaalityön, yleissivistävän koulutuksen, esiopetuksen, ammatillisen koulutuksen, työvoimaviranomaisten, poliisin, paikallisten kansalaisjärjestöjen ja kaupungin edustajia. Työryhmä on hakenut ja osallistunut integraatiohankkeisiin ja muuhun romanitoimintaan. Romaneilla on mahdollisuus antaa panoksensa kaupungin päätöksentekoon ja palvelujen kehittämiseen osallistumalla

¹² Järjestöaktivisti, Jyväskylä, haastattelu 17.2.2014.

¹³ Jyväskylän kaupungin edustaja, Jyväskylä, haastattelu 21.1.2014.

¹⁴ Jyväskylän kaupungin edustaja, Jyväskylä, haastattelu 21.1.2014.

romaniyöryhmän toimintaan. Jyväskylän romaniyhteisö on erittäin aktiivinen, javiranomaiset ja muut toimijat ovat valmiita yhteistyöhön sen kanssa.

Osallistuva tarvekartoitus tehdään yhdessä neuvoo-antavan tukiryhmän kanssa, joka koostuu edellä mainittujen toimijoiden (osaamiskeskus KOSKEN, kaupungin ja paikallisten romanien) edustajista, mutta myös LERI:n kansallisen tiimin edustaja osallistuu työhön. Tämä neuvoo-antava tukiryhmä suorittaa yhteisön yleistarkastelua. Yhteisön yleistarkastelu auttaa arvioimaan toimenpiteiden tehokkuutta romaniyhteisön kannalta ja edistää romanien voimaannuttamista. Arviointi- ja suunnittelukokoukset sekä julkinen kuulemistilaisuus yhdessä paikallisten romanien kanssa järjestetään sen varmistamiseksi, että yhteisö pääsee paremmin mukaan ja että romanit saavat äänensä kuuluville. Julkinen kuulemistilaisuus toteutetaan pääasiallisesti romanien keskuudessa ja se on suunnattu paikalliselle romaniyhteisölle.

Osallistuvan toimintatutkimuksen odotettavissa olevat tulokset

Romaniasioihin keskittyvää sosiaalialan osaamiskeskusta koskeva suunnitelma on laadittu, mutta ei ole vielä toteutunut. Se on tehty yhteistyössä paikallisten romanien kanssa. LERI auttaa etsimään rahoitusmahdollisuuksia Suomen romanien osaamiskeskusta varten.

KOSKE voisi perustaa rakenteen, joka auttaa jakamaan hyviä käytänteitä hyödyntämällä paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen sosiaalityön verkostoja. Osaamiskeskus KOSKE pyrkii parantamaan romanien työelämävalmiuksia Keski-Suomessa. Tavoitteena on tukea romaniyhteisön piirissä koulutusta, työllistymistä ja menestymistä työelämässä. KOSKE:n on määrä tehdä tiivistä yhteistyötä Jyväskylän kaupungin kanssa, ja se tulee lisäksi osallistumaan valtakunnallisiin kehittämistehtäviin. Sen tarkoituksena on myös tarjota johdonmukaista tukea paikallisille toimijoille.

FRA – EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vienna – Austria
Tel: +43 158030-0 – Fax: +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

